

Cotilla, cotillaire, -ller, V. cota I; cotilló (dansa), del fr. *cotillon*, pròpiament 'enagos', derivat de *cotte*, *cota I Cotiloide, V. cotilèdon Cotimanya, V. cutimanya*, cf. *cuic Cotinada, cotinar, cotinc, V. godall Cotissa i cotissat* 'franja heràldica', *V. costa*, 'extrem d'un ordit', i *cota II Cotitxer, V. escotxegar Cotització, cotitzar, V. cota II Cotiu, V. coldre Cotlliure*: són disbarats l'etimologia de P Vidal que reporta *AlcM* (s. v. *Colliure*) i la idea que CAU- pugui venir de CAL- en CAUCOLIBERIS; veg. *E. T. C. I*, 90, 10 97, 189

COTNA, 'pell grossa i dura, especialment la de la cansalada', denominació comuna amb quasi totes les llengües romàniques d'Occident, port. *códea* 'crosta del pa', gascó i oc. *codéna* 'cotna', fr. *couenne* id., it. *cotenna* id.; però així com en català i en portuguès es parteix d'una base *KÚTENA, en les altres llengües la base és *KÚTÉNNA; es tracta d'un mot emparentat amb el ll. *cūtis* 'pell', arrel present a totes les famílies occidentals de l'indoeuropeu, i com que el sufix -ENNA és estrany al llatí, és certament pre-romà, potser cèltic o, més aviat, sorotàptic. □ 1.ª doc.: *codena*, fi S. XIII, *VidesR*; *conna*, S. XIV.

«Sobre spines --- tot s'i nafrà, per so que per les nafres de la *codena* se curasen les nafres del cor», *VidesR*, f° 77v2, n. 124, trad. el ll. *cutis*. Ací és doncs la pell, en general, de la persona. L'especialització en la de la cansalada o del porc és també antiga: *AlcM* la documenta en dues obres tècniques del S. xv, i es retroba pertot, fins als extrems de la llengua: passatge del mallorquí AMAlcover (*AlcM*), eiv. «*corna*: corteza del tocino» (PzCabrero), registrada a tots els pobles de Cardós i V. Ferrera (1932-5), val. i men. *cotna del cuixot*, ross. *codena* del cambajó (Grandó, *MiscFa.*, 185), i jo mateix vaig sentir *lò kudéna* del pernil a Vallmanya i a la Bastida del Canigó (1960); i aran. *kudéna* només ho vaig sentir parlant del porc, tant en el centre com en els alts i els baixos de la Vall.

Però d'altra banda abunden les aplicacions diferents, almenys en la llengua antiga i dialectal, començant per la de la pell humana, que veiem en les *VidesR* i algun altre text medieval, com la versió bíblica (crec S. xv) que cita del ms. 5 de París el *DBal.*: «parlà Déu a Moysèn e a Aron dient: home en lo qual, en sa carn o en sa *cotna* serà nada diversa color, o busanya, o pústula o nexensa --- sia aduyt a Aron --- lo qual com veuran la llepra en la *cotna* e los pèls blanchs mudats --- de llepra ---»; aplicat especialment al cuiró cabellut: «ara ab sofrà, adés ab aygues, treballen que los cabells negres, de la *conna* partits, semblants a fil d'or fasan tornar», en el *Corbatxo* del S. XIV (*BDLC XVII*, 37).²

I encara ho veiem més aviat dit d'objectes molt diversos, i en particular molts més aviat vegetals que animals: *kõnna* aplicat a l'escorça d'un arbre a Tor de Vall Ferrera (1932), fet que potser va influir en la forma *cornà* que és vulgar a Eivissa (PzCabrero), a les Borges Bl. (*BDLC VI*, 72) i *AlcM* la dóna encara de Manresa, Valls, Tortosa, Biar, Cullera (*colna*) i Inca, amb r⁶⁰

deguda en primer lloc a diferenciació però ajudant-hi els sinònims *escorça* i *corja* (no pas *corn*: notem que enlloc no diuen amb *o* oberta el nostre mot); a Lluçmajor és l'escarrotxa de la carabassa (*BDLC XIV*, 206); a Setcases és 'catifa, extensió de terreny coberta tota per una herba' («allà hi ha tota una *kõnna* de regalèsia», 1936), cosa que ens duu a «capa de terra glevada que s'arrenca per fer una rompuda» (*Cost. Manc. I*, 118) o a «la *cotna* de l'era: la terra atapeïda que la forma», Juneda (JBXuriguera, 1964); en fi, figuradament, 'capa de brutícia que folra la pell humana', que és del català central, i d'allí s'ha propagat fins al Rosselló («brutícia, *crasse*», Grandó, *l. c.*), però això en la forma *cotna* del català comú i no pas en l'autòctona *codena*.

Donem alguns detalls referents al mot en les formes que pren en les llengües germanes. El port. *códea* més generalment és la 'crosta del pa' (per al tractament fonètic, que suposa KÚTENA amb -N- senzilla, com en català, cf. Cornu *GGrund. I*, § 27), també en els parlars de Sanabria, *kódja* (Krüger, *Geogen. Kultur*, 148), però el mot s'estén igualment al gallec i allà pot aplicar-se a l'escorça d'un pi (no a la del roure, cf.): «que bicase a *codia* d'un pino ou a *tona* d'un carballo», Castelao (*Esc. Dónega*, 180.22).

En ll. d'oc trobem el mot testificat des dels orígens: «de l'os trencat, ab la *codénna* / dic que pent ---» en la Cirurgia de R. d'Avinyó, v. 312 (1170-1209, parlar del Gard, *ARom. xxv*, 75); «e-l gaug fai home esforsar / e-l sanc fai córrer per las venas / e fai replandir las *codénas*» en la *Dietètica*, potser llgd. de la primera meitat del S. XIII (Suchier, *Denkmäler aprov.*, v. 116, p. 530): doncs en tots dos casos ja rimant en -éna i aplicat a la pell humana.

En el francès *couenne* ha acabat per predominar modernament l'acc. «peau de porc qu'on a flambé et dont on a raclé le dessus», però també es troba aplicat a la pell de l'home i altres animals, amb gran extensió en totes dues, des del S. XIII, i a d'altres coses en els dialectes (*FEW II*, 1596-8). L'it. *coténna* [S. XIV] és també sobretot «la pelle del maiale scarnita e pulita delle sétole»; menys és la de les bèsties bovines, i encara que avui l'aplicació a l'home se sent com «scherzosa», ja figura en Boccaccio, i autors del S. XVI, com Cecchi i Anguillara, i parlars muntanyencs de Toscana la mostren en frases que no són pas jocosos.

En síntesi veiem, doncs, que regna pertot un tipus fonètic KÚTÉNNA, llevat del català i el gallegoportuguès, que tenen KÚTENA. Encara que la -nn- italiana ja ens en podia dissuadir, hauríem pogut pensar que en les llengües transpirenaïques s'hagués traslladat l'accent en virtut de la manca d'esdrúixols en occità i en francès, si bé almenys en fr. calia esperar que ja hi hagués síncope *códna* des dels orígens romànics, abans de la caiguda de la -T-; en llengua d'oc sembla més sostenible: l'aranès *codena* em semblava paral·lel a *padéna* 'paella', del ll. PATĪNA, o a *lampáda* de LAMPÁDE, i *labáda* 'llosanca' de *lábada* < *lábada* LAPIDEM. Aquest argument no deixava de fer impressió a Jud